

Editörlerden,

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), ortaya çıkışı-yaygınlığı toplumsal yapılanma ve ilişkilerden, ekonomik durumdan doğrudan etkilenen ve hastaya etkisi biyolojik etkiyle sınırlı olmayan sosyal hastalıklar listesine eklenmeye aday bir sorun olarak bireyleri ve toplumu gittikçe daha fazla etkilemektedir. “*Sindemi*” olarak da tanımlanan COVID-19, dünyanın gündemine girdiği andan bu yana öldürüyor, yoksullaştırıyor, eşitsizlikleri derinleştiriyor.¹ Bu durum küreselleşme ve yeni dünya düzeninin de “bir kez daha” sorgulanmasına da neden oluyor. Kamu sağlık hizmetlerinin sürdürülmesi, toplum sağlığının korunması ve ekonomik sistemlerin sürekliliği için bilimin ve halk sağlığı yaklaşımının önemi geçmişe göre daha fazla anlaşılıyor.

Yeni Koronavirüs Hastalığının toplumda yarattığı yıkıcı etkilerin görünür kılınması, mücadele yöntemlerinin etkisinin sınanması bilimsel çalışmalarla gerçekleştirilebilir. Beklendiği üzere, bu dönemde, konu ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar dünyada ve Türkiye’de hız kazandı. Ülkemizde, halk sağlığı alanında bugüne dek süreli yayın kategorisinde ve bizlerin erişebildiği COVID-19 konulu 4 Özel Sayı yayınladı.^{2,3,4,5} Tamamı çok değerlidir. Ancak, izlenebildiği kadarıyla, salgın yönetiminin çok önemli bir basamağı olan

sürveyans verilerinden bilgi üreten çalışmaların istenilen düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle, ulusal sürveyans ağında toplanan verilerinin incelendiği ve değerlendirildiği çalışmaların olmaması, T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından yapıldığı kamuoyu ile paylaşılan “toplumda COVID-19 seroprevalansı” konulu araştırmanın sonuçlarına erişilememesi kanıta dayalı politikaların üretilmesini güçleştirmektedir.⁶

Benzer olarak, ulusal düzeyde alınan önlemlerin bilimsel dayanakları ve sonuçlarına da erişilememektedir. Kamu otoritesi tarafından kamuoyuyla rutin olarak paylaştığı verilerde, salgın yönetiminde anahtar rolü olan tam, doğru ve güvenilir epidemiyolojik veriye ulaşılamaması salgın yönetiminde boşluklar yaratmaktadır, zaafa neden olmaktadır. Diğer taraftan, güvenilir ve yeterli bilgiye ulaşımın kısıtlı olması, yanlış bilginin ve uygulamaların da yaygınlaşmasına neden olabilmekte ve Dünya Sağlık Örgütü’nün “infodemi” olarak isimlendirdiği sorunu ağırlaştırmaktadır.

Bilimsel üretimler COVID-19 mücadelesine güç katar. Bu bağlamda, kamusal mekanizmanın bilimin üretilmesini kolaylaştıran bir yaklaşımının olması da doğal bir beklentidir. Kamunun bu yaklaşımı bütün dünyayı etkisi altına alan pandemi yönetiminde halkın sağlığı “en yüksek” ulusal çıkar olarak gözetmesinden de

kaynaklanır. Dolayısıyla, sürveyans gibi temel bir konuda araştırma eksikliği ve veri yetersizliklerin mücadeleyi daha zorlaştırmaktadır. Oysa, salgını yönetmek için sürveyans verilerinden bilgi üretilmesi gerekliliği klasik bilgi ve öğretilerdir. Bu öğretiyi genellikle “*Eylem için bilgi!*” şeklinde de ifade edilir. Dolayısıyla, akademi çalışanlarının bu verileri istedikleri zaman bilimin gelişimine katkı amacıyla kullanabilmesi doğru ve kanıta dayalı salgın yönetimi için son derece önemlidir.^{7,8}

Türkiye’nin geçmişten bugüne kazanmış olduğu deneyim ve birikimleri pandemi mücadelesine yeterince yansıtılamamıştır, bu anlamda mücadelenin gerisinde kalmaktadır. Hızlı ve güçlü önlemler alınmadığı takdirde; Avrupa medyasına da yansıdığı üzere ‘hekimlerin yetersiz yoğun bakım yatakları için hasta seçimi yapmak zorunda kalışları’⁹ gibi durumlar bizler için de sorun olabilecektir. Bu nedenle, halk sağlığı yaklaşımına, bütünsel bakış açısıyla mücadelenin planlanarak sürdürülmesine her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır. Sağlık çalışanlarının yorgunluğu, tükenmişliği salgın mücadelesini zorlaştırmaktadır. Akılcı yaklaşımlar, olumlu etkileri iyi bilinen önlemler alınmadığı takdirde sağlık çalışanlarının koşulları ağırlaşabilir.¹⁰ Bu nedenle, kamu otoritesi sağlık çalışanlarının korunmasını öncelikli olarak görmelidir. Bu yaklaşım her boyutuyla uygulamazsa, sağlık çalışanları

daha fazla hastalanacak, yaşamını kaybedecektir. Bu gibi istenmeyen durumların tüm toplumun iyilik ve sağlık durumlarının korunması açısından da risk yaratacağı bilinmelidir.

Yaşama hakkı insan haklarının temelidir. Bu hak ancak COVID-19 virüsünün yayılmasına izin vermeyen güvenli bir yaşama, çalışma ve eğitim ortamı sağlanması ve gereksinimi olanlara gereksinim duydukları ölçüde sağlık hizmetlerine erişimin sağlanmasıyla olanaklıdır. Pandemide böylesine güvenli bir ortamı kişiler kendileri ve yakınları için tek başlarına sağlayamaz. Güvenli ortam ancak ve ancak Devlet tarafından, halk sağlığı bakışıyla sağlanabilir. Bu bakış açısıyla, hükümetler halkın sağlığından sorumlu olan en önemli taraftır. Diğer bileşenler de sürece katkı sunmalıdırlar.

Bilimsel üretim salgın mücadelesinin gücünü artırmanın en önemli zeminlerinden birisidir. Özel sayı kapsamında yer alan yazıların her birisinin mevcut bilgi birikimine ve bu güce katkı sunabildiği görüşünderiz. Özel sayıda altı orijinal araştırma, üç rapor, bir derleme, iki alan deneyimlerinin paylaşıldığı çalışma ve bir editöre mektubu beğenimize sunuyoruz. Çalışmaların ayrıntılı bir ekran değerlendirmesinden geçtiğini ve özel sayı için başvuran yazıların yaklaşık %40’nın kabul edildiğini paylaşmak isteriz. Dergimizin COVID-19 özel sayısına katkı

sunan tüm yazarlara ve hakemlere teşekkür ederiz.

Daha iyisini yapabilmenin olanaklı olduğunu farkındayız. Çabamızın bütün okuyucular için yararlı olabilmesini umuyoruz...

 Muzaffer Eskiocak

 Dilek Aslan

 Yücel Demiral

From the Editors,

The emergence of the Novel Coronavirus Disease (COVID-19) and its contemporary prevalence is increasingly affecting all individuals in society. This pandemic has become a candidate to be added to the list of social diseases whose impact reaches beyond its biological effects, presenting dire consequences for social structures and relationships at large, as well as national and international economic systems. The Novel Coronavirus Disease has also been defined as a "*syndemic*", acting to widen a myriad of social and economic inequalities since its discovery.¹ The pandemic has led many to question the extent of globalization and the *new* world order once again. The lessons we have learned from this pandemic have demonstrated the importance of science and public health in maintaining public health services, protecting public health and ensuring the continuity of economic systems.

Making the destructive effects of COVID-19 more visible in society and testing the effects of preventative measures can only be achieved through scientific studies. As expected, during this period, the scientific work on the issue has been accelerated all around the world. In Turkey, four Special Issues on COVID-19 have recently been published; all of them provide valuable insights into the pandemic.^{2,3,4,5}

Nevertheless, studies producing information using surveillance data - an important step in epidemic management - are not at the desired level. We have remarked on the relative lack of research utilising data from the national surveillance network. Furthermore, the inaccessibility of the results from the "COVID-19 seroprevalence in the community" research conducted by the Ministry of Health makes it difficult to produce evidence-based policies.⁶ Similarly, the scientific justifications and results of the measures taken at the national level cannot be reached or ascertained. The fact that data routinely shared by the public authority is often incomplete, inaccurate, and unreliable creates gaps in epidemiological epidemic management. Moreover, limited access to reliable information may cause the spread of false information and practices and aggravate the problem that the World Health Organization calls "infodemics".

Scientific productions strengthen the combat against COVID-19. In this regard, it is a natural expectation that public authorities facilitate the production of science. All public authorities should consider health as the "highest" national priority in pandemic management. In this regard, lack of research and insufficiency of the surveillance data is a fundamental problem, making the struggle against COVID-19 more challenging. Yet, the need to generate information from surveillance data to manage the outbreak is a

foundational doctrine in public health. There, the ability of academicians to use national data is extremely important for a correct and evidence-based epidemic management.^{7,8}

Turkey's current experience and knowledge in fighting the pandemic may have been hindered by issues of data access and transparency. If immediate and strong precautions are not taken, situations such as 'physicians' forced to prioritise intensive care beds for the patients with the highest chance to live' as reflected in the European media⁹ will also become a problem for us. Therefore, there is a need for a holistic public health approach for the planning and continuation of the fight against the pandemic. The fatigue and burnout of healthcare workers creates further complications in this fight. Unless rational approaches and precautions with well-known positive effects are taken, the conditions of healthcare professionals are expected to deteriorate.¹⁰ Hence, public authorities should consider the protection of health workers as a priority. If this approach is not implemented with all dimensions, healthcare workers can become ill and lose their lives. It should be noted that such undesirable situations will create a risk to the well-being and health of all segments of society.

The right to life is the focus of human rights. This right can only be obtained by providing

a safe living, working and educational environment which does not allow the spread of the COVID-19 virus, and by providing equitably access to healthcare services. In a pandemic, individuals cannot provide such a safe environment for themselves and their loved ones. From a public health perspective, a safe environment can only be provided by the State. From this point of view, governments are the most crucial party responsible for the health of the people and other parties should contribute to the process.

Scientific knowledge is one of the most important factors to boost the power of epidemic management. We think that each of the articles included in this special issue can contribute to the existing knowledge. We present six original studies, three reports, one review, two papers sharing field experiences and one letter to the editor in this issue. We would like to share that the studies underwent a detailed peer review and approximately 40% of the articles submitted for the special issue were accepted.

We would like to thank all authors and referees who contributed to the special issue of COVID-19. We are aware that better work can always be possible; we hope that our efforts will be beneficial for all the readers.

 Muzaffer Eskiocak

 Dilek Aslan

 Yücel Demiral

References

1. Horton R. Comment. Offline: COVID-19 is not a pandemic. The Lancet. September 26, 2020;396 (10255) [online]. Available at: [www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)32000-6/fulltext](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)32000-6/fulltext). Accessed December 1, 2020.
2. Sağlık ve Toplum COVID-19 özel sayısı, [online]. Available at: ssyv.org.tr/wp-content/uploads/2020/07/Sa%C4%9Fl%C4%B1k-ve-Toplum-Cov%C4%B1d-19-%C3%96zel-Say%C4%B1s%C4%B1-Temmuz-2020.pdf. Accessed December 7, 2020.
3. Halk Sağlığı ve COVID-19 – 2020, Türkiye Klinikleri, [online]. Available at: www.turkiyeklinikleri.com/journal/covid-19/1077/issue/2020/1/37-0/halk-sagligi-ve-covid-19/tr-index.html. Accessed December 7, 2020.
4. ESTUDAM Halk Sağlığı Dergisi, COVID 19 Özel Sayısı, Cilt 5 - Sayı -28 Eylül 2020, [online]. Available at: dergipark.org.tr/tr/pub/estudamhsd. Accessed December 7, 2020.
5. Turkish Journal of Medical Sciences COVID özel Sayısı, [online]. Available at: journals.tubitak.gov.tr/medical/issue.htm?id=5461. Accessed December 7, 2020.
6. Covid-19 Seroprevalans Araştırmasının İkincisi Başladı (21.10.2020) [online]. Available at: www.saglik.gov.tr/TR,76505/covid-19-seroprevalans-arastirmasinin-ikincisi-basladi-21102020.html. Accessed December 7, 2020.
7. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği'nin COVID-19 Süreci ile İlgili Görüşleri 1–8 HASUDER Görüşleri [online]. Available at: korona.hasuder.org.tr/category/hasuder-gorusleri/. Accessed December 7, 2020.
8. Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Pandemisine Türkiye'de Hazırlık ve Yanıt 14., 28. ve 56.Gün Değerlendirmeleri [online]. Available at: ssyv.org.tr/wp-content/uploads/2020/11/Teknik-Rapor.pdf. Accessed December 7, 2020.
9. Coronavirus: Italy doctors 'forced to prioritise ICU care for patients with best chance of survival' Internet [online]. Available at: www.euronews.com/2020/03/12/coronavirus-italy-doctors-forced-to-prioritise-icu-care-for-patients-with-best-chance-of-s. Accessed December 7, 2020.
10. Shah K, Chaudhari G, Kamrai D, Lail A, Patel RS. How Essential is to Focus on Physician's Health and Burnout in Coronavirus (COVID-19) Pandemic? Cureus. 2020 Apr 4;12(4):e7538.